

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske

Urejuje Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 32 K, na $\frac{1}{2}$ strani 16 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{8}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah štev. 3.

Št. 18. V Ljubljani, 30. septembra 1901. Leto XVIII.

Obseg: Krak. — Zračenje hleva. — Kmetijsko zadruženstvo in čebelarstvo. (Konec.) — Gnojenje ozimnemu žitu z umetnimi gnojili. Na kaj je gledati pri kolobarjenju rastlin. — Bik plemenjak in njegova rodovitnost. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Krak.

Krak imenujemo morsko kost (kostni izrastek) na notranji strani skočnega člena. Skočni člen je na zadnji nogi na tistem mestu, kjer je na prvi nogi koleno. Podoba 45. kaže levi skočni člen in pri *a* močno razvit krak. Podoba 46. nam pa kaže konja, ki ima na zadnji levi nogi pri *b* krak.

Vzroki. Navadno dobé to bolezen tiste živali, ki niso prej nič delale in se naenkrat začno rabiti za težko delo; torej dobijo krak najrajši in največkrat mladi, 3 do 5 let stari konji. Pa tudi pri starejših konjih se ta bolezen prikaže. Posebno podvrženi so ti boleznim konji s slabim in šibkim skočnim členom, kterege podedujejo po svojih stariših. Torej bi se ne smeli konji s krakom nikdar rabiti za plemo. Ne smete pa misliti, da prenese žrebec ali kobila krak na svoja žrebeta; to ne, ampak žrebec ali kobila prenese na žrebe slab in šibek skočni člen. Radi šibkega člena dobi potem mladi konj krak, to se pravi, vsak majhen vzrok povzroči pri njem to bolezen. Sploh pa napravijo krak vse one škodljivosti, ki delajo vnetje kostne mrenice. Kostna mrenica se vname, če se živina tepe, rani, suje ali kako drugače poškoduje, ali pa če skočni člen pri delu preveč trpi. Ako mora živina navkreber težko peljati, ali pa pod težkim jezdecem, ki je mogoče tudi z različno prtljago obložen, navkreber teči, takrat se skočni člen rad vname; nasledek tega vnetja je pa krak.

Podoba 45.

Podoba 46.

Znamenja. Dve poglavitni znamenji imamo, po katerih spoznavamo to bolezen. Ti znamenji sta šepanje in kostni izrastek na notranji strani skočnega člena.

Od začetka je šepanje nezatno; konj nogo nekako za sabo vleče. Omeniti moram, da konj od začetka hoje bolj šepa kakor potem, ko se je že shodil; pri kraku se torej šepanje zboljša, če konj dalj časa hodi. Navadno se pa od začetka boleznim kruljavost prezre. Ščasoma je pa šepanje hujše; najbolj konj šepa, če se po hudem delu le malo spočije in se precej iz hleva v dir zapodi. Ko konj že nekoliko časa teče, se šepanje zboljša in včasih celo popolnoma izgine. Pri prvih korakih se konj opira le na prstno steno (prvi del kopita), ali se pa samo po treh nogah meče. Šepanje je enako na mehkih kakor tudi na trdih tleh. Živina s krakom vendar vsikdar ne šepa; ko so se kosti skočnega člena in krak popolnoma zarastle ter prirastle, ponehajo bolečine in šepavost, le trda oteklina (divja kost) ostane.

Žival bolj šepa, ako se za nekoliko minut noga privzdigne in upogne ter nató konja v dir zapodiš (glej [podobo 47.]). Šepavost se takrat bolj vidi, kadar konj nogo privzdigne, kakor takrat, kadar jo na tla postavi. Konj nogo hitro od tal privzdigne, kakor bi ga na tleh kaj speklo, in zatem nogo polagoma in pravilneje na tla postavi. Čez nekoliko mesecev se šepanje vidoma shujša in belečina se poveča. Konj na bolno nogo čisto nič ne stopi ter se meče po treh nogah, ali

pa se nekoliko opira le na sprednji del kopita, kjer se vsled tega rog močno obrabi. Tudi pri zelo hudi kruljavosti se hoja nekoliko zboljša, če mora konj dalj časa hoditi; vendar pa šepanje popolnoma ne izgine, kakor sem gori za malo bolezen navedel. Po dolgem času, mogoče v enem letu ali še kasneje se šepanje popolnoma izgubi; toda ono se rado povrne, če se konj preveč muči s težkim delom. Zgodi se tudi, da konj šepa vse svoje življenje za to boleznijo.

Kostni izrastek (krak) se ne prikaže precej, ko začne konj šepati, ampak šele v nekoliko tednih ali mesecih. Kost počasi raste in navadno tudi ne postane velika. Krak se nahaja na notranji strani skočnega člana navzdol proti piščali, včasih bolj spredaj, včasih pa zopet bolj zadaj.

V hlevu konj ne stoji na vsi nogi, ampak se opira le na sprednji del kopita, kakor sam že prej pri hoji opomnil. Koža nad morsko kostjo je napeta in vsa kost se čuti kakor plošča. Na zdravi nogi se posamezne kosti skočnega člana natanko razločujejo, na bolni so pa vse kosti zarastle. Kadar je kost že dorastla, se nikakor ne dá odstraniti. Večkrat se pa prepreči, da se bolezen ne hujša in da se šepanje odstrani ter se more konj za delo porabiti. Četudi šepanje preide, ostane vendar oteklina (morska kost) in nekaka odrevenelost vse noge; to pa nikakor ne moti kmetovalca, če mu konj le vleče.

Čim prej se začne bolezen ozdravljati, tem boljši uspeh se sme pričakovati. Pri mladih konjih, ki imajo šibke in slabe skočne člene, se šepanje zelo rado povrne, akoravno je bilo že prešlo; posebno se to rado zgodi, če morajo konji opravljati zelo težka dela. Če imajo konji že dolgo časa kostni izrastek in tudi že dolgo časa niso šepali, takrat se ni bati, da bi se šepanje povrnilo; to se pravi z drugimi besedami, da vsak konj s krakom ne šepa.

Ozdravljanje. Če je kost že dorastla in konj ne šepa, je najbolje, da vse na miru pustimo. Morske kosti nikakor ne moremo odstraniti; torej jo pustimo celó na miru, če ni nevarna. Kadar kost šele začne rasti in se še kažejo znamenja vnetja, takrat izpirajmo vnete dele z mrzlo vodo. Takoj pa nehajmo izpirati z mrzlo vodo, ko je vnetje prešlo. Navadna zdravila pri kraku so ostra mazila in razbeljeno železo. Čisto vse eno pa je, ali se vzame to ali ono ostro zdravilo. Tu vam hočem eno navesti: Vzemite dva dela praška španskih muh, osem delov laškega olja in tri dele rumenega voska; vse dobro zmešajte, da postane mazilo. Dolga dlaka se odstriže, in gori imenovano mazilo (žavba) se v kožo vmenca. Drugi in tretji dan se vmen-

cavanje ponavlja, da se koža močno vneme, in potem se z mazilom jenja. Kadar se napravijo kraste, se namažejo z mastjo, da se nekoliko oluščijo in zatem se izmivajo z gorko vodo. Če je pri kraku ozdravljenje sploh mogoče, se to najprej in najbolj gotovo doseže z razbeljenim železom. S tem železom, ki ima podobo široke nožne ostrine, ali pa je na koncu okroglo-ostro (-špičasto), napravimo po kosti več črt (potez) drugo poleg druge, in sicer se žge tako dolgo, da se začne rumenkasta meza (tekočina) izcejati, t. j. da poteze postanejo vlažne. Nekteri pa tudi tako žgó, da v kožo namesto črt vžigajo piko pri piki. Kakor sem že omenil, ne moremo morskih kostij na noben način odstraniti; vse ozdravljanje meri le na to, da se napravi hudo vnetje, da kost hitreje doraste in da šepanje poneha.

Podoba 47.

Zračenje hleva.

Nečist in nezdrav zrak izpodkopava zdravje. Izprijen vzduh sicer ne pokonča živalij naenkrat, a vendar jih zastrupuje polagoma, počasi; zli nasledki ne izostanejo. Na prostem ima živina dovolj čistega zraka, ali v hlevih — dovolj pokvarjenega. Pa kako naj bi bil v hlevih zdrav zrak, ker se nikoli ne zračijo, ker se to dozdeva ljudem nepotrebno. Ali ta nevednost, bolje rečeno malomarnost se, žal, čestokrat prav hudo maščuje. „Kamor ne pride zrak, tja pride bolezen,“ pravi star

in resničen pregovor; samo želeti je, da bi si ga naši gospodarji tudi dobro zapomnili.

V male hleve dohaja pri vratih, oknih (če jih imajo) in celó skoz zid dovolj čistega zraka; za nje ni treba posebnih prevetrovalnih priprav (vetril). Odprite okna, in zrak se dosti izpremeni; pokvarjen odide, čist pa pride. A v velikih hlevih je stvar drugačna. Mnogo živine potrebuje mnogo zraka. Tu bi nikakor ne zadostovala sama okna za dovažanje svežega vzduha; zatorej se morajo napraviti v velikih hlevih posebne priprave, po katerih naj doteka zdrav in svež zrak. V ta namen pustimo v zidu na obeh dolgih straneh hleva, in sicer prav visoko pri stropu posebne luknje. Te luknje morajo biti zaradi tega visoko v zidu, da mrzli zrak ne vleče naravnost na živali ter jih ne prehladi. Zračne luknje ne smejo biti vodoravne ali ravnotežne (naravnost), ampak napošev (po strani) napravljene. To je tako razumeti, da se prične luknja na zunanji strani zidú niže in se na notranji konča više proti stropu. Zakaj pa zopet to? vpraša me morda ljubi čitatelj. To je zato, da dež in sneg ne moreta v hlev in da mrzli zunanji zrak teče proti stropu, a ne naravnost na živino. Na zunanji strani pritrdimo čez zračno luknjo

mrežico in žice (dratu), da muham in drugim enakim nepovabljenim gostom zabranjuje pot v hlev. Ta naprava je prav dobra, kajti ona odstranjuje sitne mrčese, in vendar doteka v hlev dovolj čistega zraka. Ko se je hlev dovolj prezračil, zamašimo luknjo s slamo. Nekteri imajo še druge priprave, pri katerih prihaja zrak po posebni cevi skozi streho in strop. Tako prevetrila pa so predraga in večinoma nepripravna. Sploh zadostujejo za naše razmere gori imenovane zračne luknje.

V poletnem času je za prevetrenje srednjega hleva dovolj, če se okna odpró ter vrata snemó in z lesu nadomestijo. Samoobsebi pa se razume, da se morejo mali hlevi prezračiti na ta način, da se odpró samo okna. Velike hleve zračimo s tem, da odpremo zračne luknje, če je pa treba, tudi vrata in okna. Prav pametno je, če se vrata napravijo iz zgornjega in spodnjega dela; v tem slučaju se zgornji del odstrani ter nadomesti z lesu. Ta način zračenja je kaj pripraven za soparne, poletne večere.

Kmetijsko združništvo in čebelarstvo.

(Konec.)

Kmetovalec, kteremu je to znano, ne bo že spomladi določal, kaj ima ostati za seme, temveč bo to stercil šele poleti. Če bo videl, da je pričakovati zelo suhega poletja, bo pustil morda več ogonov za seme; v deževnih letih pa bo svojo deteljo rajši za klajo porabil.

Kratko se more torej reči: Dobičkonosno kmetijstvo se z ozirom na to, da čebele posredujejo oplodbo cvetja, ne more misliti brez čebelarstva; zakaj sodelovanje drugih žuželk, kakor čmrljev, os, mnh i. dr. je brez pomena, ker te žuželke obletujejo cvetje le toliko, da se nasitijo, ne pa kakor čebele, da bi nabirale.

Sedaj pa hočem nekoliko pojasniti donosnost čebelarstva. Tu moram najprej omeniti načelo, ki je za čebelarja kakor tudi za kmetovalca enako velike važnosti.

Med se tvori v cvetju ob toplem, soparnem vremenu z najmanj 17°5' C. Čim toplejše so noči in čim soparnejše, tem več je medu, tem več sadnega zacimka (izvzemši deteljo, ki je ob suhem vremenu bolj medena), ob mrzlem in suhem vremenu usahnejo viri medu.

Ob ugodnih vremenskih razmerah dobivajo čebelice v cvetju sadnega drevja prvo obilnejšo hrano, zato začno staviti zalego že svečana meseca; za tem sledeči divji kostanj z obilnim medom in s cvetnim prahom ojačuje panje in jih usposoblja za rojenje.

Potem pa pride poglobitna paša za čebele, akacija in lipa, ki s svojo obilico medu napolnita panje, da poleti panj daje po 10 kil najslastnejšega in največ vrednega medu, ki se izmetan rad plačuje po 2 K 40 h, v čistem belem satovju pa po 4 do 5 K. Ali baš te poglobitne paše primanjkuje v največ krajih, ker se čebelarji vsled nevednosti ne brigajo za to. Deteljišča, travniki, smreka in pravi kostanj dajo potem vsakdanjo hrano do jesenske paše, ajde, v kateri more vsak polk zopet nabrati 5 do 15 kil zelo sladkornatega, pa nekoliko bolj raskavega medu, ki se plačuje po 2 K kilo.

Če torej kot čebelar pravilno in strokovnjaško ravnam s čebelami, če povrsti skrbim za medene rastline od rane pomladi do pozne jeseni in če so vremenske razmere količkej ugodne, morem računati, da dobim iz vsakega panja na leto 10 do 40 K; ta ali ona glavna paša se gotovo posreči, in tako čebele vsaj lakote ne pomrjo. Iz tega sledi, da je čebelarstvo za

kmetijstvo neogibno potrebno, da donša kmetovalcu lep dobiček, da pa se morajo sedaj obstoječi nedostatki v čebelarstvu odpraviti.

Kakor pa je pri vseh stvareh, ki zadevajo več ljudij skupaj, potrebno, da se združijo, da skupno težé po istem smotru, ki naj se doseže in se mora doseči, tako je treba ustanoviti tudi čebelarskih zadrug, ki naj se v deželi zavoljo skupnega zastopstva in vodstva zopet združijo v osrednjo zvezo.

Kteri je smoter teh zadrug?

1. Da se oskrbi pouk o bistvu čebelarstva, o življenskih pogojih čebele in o ravnanju v različnih letnih časih v zvezi s praktičnimi deli.

2. Da se oskrbi nakup za primerno opravlanje potrebnega orodja v splošno rabo, ker bi bilo orodje za posameznega čebelarja predrago, kakor na pr. dober izmetalnik stane okoli 36 K, topilnik na paro za vosek, kakor ga na pr. izdeluje tvrdka Deseife, s kterim se dobiva vosek čisto do zadnjega ostanka in je do sedaj nedosegljiv, stane 50 K.

3. Glavna naloga bodi, da se zasejejo rastline, ki imajo v sebi obilo medu; v tej zadevi zlasti v tako zanemarjenem poletnjem času.

4. Posredovanje, da se pridobljeni pridelki iz čebelarstva spravijo v denar.

Združna zveza naj bi imela nalogo, priskrbeti potrebnih učnih močij, posredovati v potrebah in željah med posameznimi zadrugami, med njih udi in med zalagatelji, oziroma uživalci, s centralizacijo dati celoti vtisk edinosti in moči ter tako povzdigniti koristi čebelarjev v deželi in zunaj nje.

Upam, da se bo mojim besedam pritrdilo, a obenem tudi vprašalo: koliko se je pa na Štajerskem za povzdigo čebelarstva že storilo, koliko morejo čebelarji ali drugi krogi, ki se za čebelarstvo zanimajo, biti tega deležni?

Na Štajerskem obstoji že od leta 1863. zveza čebelarjev, ktera pa je bila brez uspeha, bodisi vsled pomanjkanja edinstvenih pravil, bodisi vsled tega, ker je vsak čebelar hodil svojo pot, kakor imamo tudi še dandanes mnogo takih kmetovalcev, ki vsled svoje neodvisnosti in dobrega stanja nimajo v sebi čuta, da bi se zanimali za povzdigo kmetijstva — češ da tega ne potrebujejo — ne da bi pomislili, da so sami tudi oškodovani v vrednosti svojih pridelkov, ako je njih sosed vsled svoje revščine prisiljen, pridelke prodajati za vsako ceno, ker nobenemu ne bo prišlo na misel, da bi draže plačeval bogatejšemu kmetu, ako pri ubožnejšem za polovico ceneje dobi.

Mnogo pa je sedaj tudi takih čebelarjev, ki si mislijo: Čemu mi je društvo čebelarjev? A to društvo potrebuje istotako požrtvovalnih udov kakor vsako drugo kmetijsko društvo, kteri so zvedeni v tej stroki in se z vso vnemo lotijo dobre stvari, delujoči za splošnji blagor dežele.

Odkar se je v preteklem letu izvršila preosnova štajerskega čebelarskega društva, uživa le-to pripoznanje in podporo visokega c. kr. kmetijskega ministerstva po vis. c. kr. štaj. kmetijski družbi, ktera vselej in povsod pospeševalno sodeluje z društvom, in manjka le eno, kakor že zgorej omenjeno, t. j. splošne udeležbe od strani čebelarjev v deželi in drugih prizadetih krogov ter sadjarjev, kteri imajo največ dobička, če čebelarstvo uspeva in napreduje.

Na čelu društva stoji mož, kterega pozna in ceni vsa dežela, ki bo skrbel za dobro upravo na znotraj, a na zunaj bo društvo najkrepkeje zastopal.

Pripomniti imam le še nekaj besed v zadevi stranskih društev, takoimenovanega avstrijskega osrednjega čebelarskega društva, ki so poklicana napravljati le decentralizacijo.

Osrednje avstrijsko čebelarsko društvo je pravzaprav deželno čebelarsko društvo v Spodnji Avstriji, ima vsled pravil zgoraj povedano ime in je upravičeno, da sme v vseh kronovinah ustanavljati deželna društva.

Kar najbolj potrebujemo, je 1. poročanje pri vis. c. kr. kmetijskem ministerstvu, ki bi nasvetovalo neodvisno od vseh društvenih zadev v občevanju s posameznimi deželnimi društvi potrebne zakone in predloge v varstvo čebelarskih koristij, kakor se to godi na pr. na Ogerskem in v drugih deželah; 2. državni zavod za čebelarstvo kot vzgleden zavod; 3. državne potovalne učitelje. Da se to doseže, je pred vsem treba zveze čebelarjev, ker bi se potem z ozirom na kakih 100.000 do 200.000 čebelarjev po pravilnem potu že dalo nekaj doseči, kakor se to na pr. godi z ozirom na čebelarstvo v Belgiji, ne pa po takoimenovani centrali, ktera pravzaprav služi le koristim posameznega deželnega društva, kakor kakemu Dunajčanu ali kaki drugi posamezni osebi, ter vsled tega le malo velja.

Naj bi te moje besede pred vsem čebelarjem v toliko ugajale, da bi se lotili splošnjega, uspešnega delovanja, da bi pristopilo mnogo udov k čebelarskim zadrugam v prosep čebelarstva; potem se bo storilo mnogo, da, zeló mnogo, da se čebelarstvo na Štajerskem zopet tako povzdigne kakor je že enkrat bilo, da imenitni štajerski planinski med zaslovi daleč zunaj deželnih mej.

Fr. Zenker,

stotnik v p. in tajnik štajer. čebel. društva.

Gnojenje ozimnemu žitu z umetnimi gnojili.

Gotovo ustrezemo kmetovalcem, če jih poučimo, ktera umetna gnojila so se po preskušnjah sponesla pri ozimnem žitu. Ne bomo rekli, da bi se popisano gnojenje v kakšnem posebnem slučaju ne dalo zboljšati; vobče bo pa zadostovalo, in gospodarji bodo prav storili, če se drže podanih nasvetov. Množina navedenih gnojil velja za 1 ha.

1. Rêž po detelji, prahi in s hlevskim gnojem.

Na lahki zemlji: 4 q Tomasove žindre, 6 q kajnita. Obe gnojili se dobro podvlečeta; kajnit se potrese vsaj 14 dnij pred setvijo. — Na boljši zemlji: 3 q superfosfata (18 %) ali 4 q Tomasove žindre. Kajnit se le tedaj doda, če zemlja nima dovolj kalija. — Spomladi se dá tako pognojiti rži 1—2 q čilskega solitra, in sicer prvo polovico précej, ko prične rasti, drugo polovico pa le, če je potreba, pričetkom maja.

2. Rêž po žitu, krompirju in drugih rastlinah, ki potrebujejo veliko dušika.

Na lahki zemlji: 4 q Tomasove žindre, 6 q kajnita, 70 kg žveplenokislega amoniaka, ali namesto zadnjega 70—100 kg čilskega solitra. Tomasova žindra in kajnit se potreseta 14 dnij pred setvijo in se podvlečeta. Žveplenokisli amoniak ali čilski soliter se podvleče malo pred setvijo. Če je v zemlji posebno malo apna, je bolje vzeti čilskega solitra. — Na boljših zemljah: 4 q amoniakovega superfosfata in 6 q kajnita, če zemlja nima kalija. — Spomladi se še pognoji s čilskim solitrom kakor je gori povedano, če je pa rast bujna, se druga polovica meseca maja ne sme porabiti.

3. Pšenica po detelji, prahi in s hlevskim gnojem.

Jeseni: 3 q superfosfata (18 %). Kajnit je le tedaj potreben, če zemlja nima dovolj kalija. Superfosfat se pred setvijo podvleče (kajnit 14 dnij poprej). Spomladi se pognoji z 1—1½ q čilskega solitra. Polovica tega solitra se potrese, ko spomladi prične rasti. Ako je pšenica spomladi zelo bujna, potem mora biti kmetovalec previden in druge polovice ne sme več potresti, ali pa naj vzame manj solitra.

4. Pšenica po žitu, krompirju, pesi i. t. d.

Jeseni se potrese 4 q amoniakovega superfosfata; kajnit (6 q) se da le tedaj, če ga je treba. Superfosfat se podvleče pred setvijo, kajnit pa 14 dnij poprej. Spomladi se da 1—2 q čilskega solitra ter se ravna kakor je bilo gori povedano.

Namesto kajnita priporočamo tretjino kalijeve soli, ker je taka gnojitev ravno tako dobra, pa pri nas manj stane.

Iz lista „Prakt. Landw.“

Na kaj je gledati pri kolobarjenju rastlin.

Pri kolobarjenju rastlin se je na marsikaj ozirati, pred vsem pa na lastosti ali na naravo posameznih rastlin, ktere hočemo vrstiti.

Kmetijske rastline so zeló raznovrstne v svojih lastnostih, posebno kar se tiče tega, kako so razvite korenine in kakšen živež potrebujejo. Kakor nam je znano, imajo nektere rastline dolge korenine, s kterimi rastejo globoko v zemljo; s temi koreninami izmolzejo spodaj ležečo plast tako, da jih smemo šele čez nekaj let sejati zopet na isto mesto, drugače nam ne obrodé. Take rastline so na pr. detelje in lan; te smemo sejati šele po preteku šestih do devetih let zopet na isto mesto, da nam dobro uspevajo. O nemški detelji ali lucerni se sploh govori, da se sme šele čez toliko let zopet na isto njivo sejati, kolikor let je prej rastla na njej. In to je čisto naravno! Kajti čim dalj časa je rastla na enem mestu, tem bolj je zemlja izpita na živežu; in ker lucerna svoj živež pobira iz globoke plasti, je treba več let, da se zopet nabere potrebna množina živeža. V globokejši plasti namreč manjka zraka in toplote, in zató nastaja tudi v tej plasti dosti počasneje potrebni živež, kako zgoraj pri vrhu, kjer ne manjka zraka niti toplote in kjer je poleg tega zemlja tudi gnojena.

Po takih rastlinah pa, ki porabijo živež v nižjih plasteh, zemlja ostane dobra še za druge rastline, ki plitvo delajo korenine in potrebni živež dobivajo pri vrhu. Tako nam je znano, da po detelji prav dobro obrodi žito brez vsakega gnojenja. Detelja zapušča rodovitno zemljo za žito, ker se redi deloma od nižjih plastij zemlje, deloma pa tudi od zraka. Detelje namreč prištevamo k tistim maloštevilnim rastlinam, ki so zmogne prejemati nekoliko dušika tudi iz zraka. Ker so detelje globoko vkoreninjene in „dušik nabirajoče“ rastline, prav zaradi tega ostaja po detelji zgornja zemlja tako dobra za žito. Turščica napravi največ svojih korenin tudi pri vrhu; uspeva nam zaradi tega tudi prav dobro po detelji, akoravno ji ne gnojimo. Tako učé vsaj izkušnje na ilovnati zemlji.

Nektere rastline nam le takrat dobro obrodé, če jim močno gnojimo, druge nam pa bolj uspevajo na njivah, ki so bile leto prej gnojene. Mnogo je tudi takih rastlin, ki nam dajejo še povoljne pridelke na

takih njivah, ktere so bile pred tremi ali štirimi leti gnojene. Za korenstvo, na pr. peso, repo itd., je treba zemljo dobro pognojiti. Krompir pa že lahko pridelujemo po njivah, ki so ugnojene od preteklega leta. Domači detelji ne gnojimo, kadar jo sejemo; treba ji je pa vendar zemlje, ki je močna in od preteklega leta še dosti gnojna. Žito nam dobro obrodi, če ima njiva še dosti moči od prej. Kjer pa pridelujejo dosti žita in malo drugih rastlin, tam gnojé tudi žitu, na pr. ozimnemu ječmenu, ozimni pšenici itd. Mnogo bolje pa je, če bomo zanaprej gnojili krmskim rastlinam, po teh pa pridelovali žito brez vsega gnojenja.

Pri sestavi kolobarja je vsakemu poljedelcu na to paziti, da vsaki rastlini odloči najpripravnejši prostor in da na gnoj seje tiste rastline, ki prenašajo močno gnojenje. Vse druge rastline naj pa tako razvrsti, da pridejo rastline, ki najmanj zahtevajo in so najmanj izbirčne, na zadnje mesto. Oves sejemo za zadnjo rastlino v kolobarju, ker s svojimi močnimi in gostimi koreninami poišče v zemlji vse, kar je prejšnjim rastlinam ostalo in kar je količkaj porabnega za živež. Zató pa ostane zemlja po ovsu izpita in izmolzena, in za naslednji sadež jo moramo dobro pognojiti.

Raznovrstne rastline potrebujejo sicer ene in iste redilne snovi za živež, a vendar potrebujejo nekatere rastline dosti več kake posebne redilne snovi. Tako je znano, da žitne rastline porabijo posebno veliko fosforove kiseline za napravo semena; druge rastline, kakor na pr. okopavine, potrebujejo veliko kalija itd. Če rastline pravilno vrstimo gledé na to, koliko potrebujejo te ali one redilne snovi, in če sejemo za rastlinami, ki v zemlji porabijo veliko fosforove kiseline, take rastline, ki se žive poglavitno s kalijem, tedaj vemo zemljo dobro izkoriščati. Pri takem kolobarjenju nam ostane zemlja rodovitna tudi za naslednje rastline.

To pa ni še vse, na kar se moramo pri kolobarjenju ozirati. Če hočemo z umnim kolobarjenjem pomnožiti in zboljšati pridelke, moramo paziti še na tole: Posamezne rastline je tako uvrstiti v kolobar, da lahko za vsako rastlino zemljo primerno obdelamo in pripravimo; a rastline morajo biti tudi tako uvrščene, da jih lahko sejemo v pravem času. Tako postavim ne bo mogoče v hladnih krajih sejati ozimne po poznih okopavinah.

Dalje moramo gledati na to, da po rastlinah, ki zapuščajo plevelno zemljo, sejemo take sadeže, ktere okopavamo, da se plevel zatira, zemlja pa zopet očisti. Med žitom se zaredi največ plevela; po žitu nam je sejati kako okopavino, da se zopet iznebimo nadležnega in škodljivega plevela. Le tako bo mogoče imeti čiste njive. Namesto okopavin sejemo po žitu tudi krmske rastline, na pr. detelje itd. Pod gosto rastočo deteljo se mnogo plevela zaduši; kar ga pa ostane, tega ukončamo z večkratno košnjo.

S primernim kolobarjenjem preganjamo tudi razne živalske škodljivce in odvrčamo rastlinske bolezni. Opozorim za vzgled le na koruzno užico, zaradi ktere moramo po turščici kaj drugega sejati, da preženemo ta mrčes.

Bik plemenjak in njegova rodovitnost.

V najlepši moški dobi stoječi junec ni za razplodbo mnogo vreden, če je premalo rodoviten, t. j. če

ubreji le majhno število izmed vseh vojenih krav. Kaj ueki koristi poljedelcu najlepše in najčistejše pšenično seme za setev, če v zemlji ne kali, ali če požene kalice samo vsako četrto zrno. Baš tako je tudi živinorejcem z najlepšim bikom kaj malo pomagano, če ni ploden, ali če ubreji samo nekoliko krav.

Premlad, kakor tudi prestar bik oplodi prav redko, kajti pri mladem ni še prave rodilne moči, a pri starem je že prešla, ali pa je bik zaradi debelosti preten. Nasproti temu je rodovitnost v srednji dobi (od 2.—4. leta) največja in najpopolnejša.

Po nekterih krajih je vkoreninjena zelo napačna razvada, da plemenskega junca pripuščajo 2—3krat, dá, celó 4krat na dan. Nasledek temu je, da ostanejo zadnjič vojene krave večinoma jalove, dasiravno se pojajo, dasiravno so popolnoma zdrave in dasiravno se je skok izvršil. Vzrokov jalovosti nam ni treba daleč iskati. Plemenjak je porabil namreč dotičnega dne že ob prvem, prav gotovo pa ob drugem skoku vso plemensko silo, in zaradi tega ne more oploditi kasneje pripeljanih samic. Da rodovitnost ne peša, naj junec skače samo po enkrat na dan; le od 2. pa do 4. leta sta dovoljena na dan po dva skoka, in sicer se imata izvršiti v daljših presledkih, t. j. zjutraj in zvečer.

Tisti junci, kteri so se v mladosti preveč tečno krmili in so postali vsled tega preveč zavaljeni, tisti slabo skačejo in le malokdaj oplodé. Tudi za časa plemenitve jih ne smemo pretečno krmiti, kajti predebeli in premastni junci so slabi plemenjaki. Potemtakem preobilno krmljenje ni koristno, toda še mnogo bolj škodljiva pa je preslaba, prevodena in izključno zelena klaja. Dobro seno in čista voda je plemenskim juncem najprikladnejša piča, a za časa obče porabe naj se jim privrže nekoliko ovs (2—3 kilograme na dan). Mimo tega jim je dati semintja tudi nekoliko soli, kajti sol pospešuje prebavljanje, oves pa rodovitnost.

Bik ne sme vedno v hlevu stati, temveč se mora čisto spuščati na prsto. Je li to potrebno? Sevéda je! Zakaj izkušnje učé, da je oni junec, ki pride večkrat na svež zrak, rodovitnejši od tistega, ki je vedno zaprt v hlevu.

Zaradi boleznij oslabei bik je kaj malo plodoviten. Potemtakem prebolelega junca tako dolgo ne smemo pripuščati, dokler se popolnoma ne popravi in dokler popolnoma ne okreva.

Rodoviten junec je ognjevit in čil. Ali vendar ni zamenjati ognjevitosti s hudomušnostjo in divjostjo. Zakaj predivji bik ni le samo ljudem in živalim nevaren, temveč je tudi manj rodoviten od odgnjevitega in pohlevnega. Čil junec ovoha že od daleč pojavo samico in skoči brez obotavljanja. Nasproti temu pa se nahajajo tudi plemenjaki, ki se obnašajo nekoliko bolj počasno in previdno, ali vendar skačejo z najboljšim uspehom in oplodé skoraj vse pripeljane krave. Nikakor pa ne smemo primerjati te počasnosti in previdnosti z lenobo in hladnokrvnostjo, kajti rodovitnost hladnokrvnih in lenih bikov je prav majhna.

Plodovit junec ima popolnoma razvita in povsem zdrava spolovila. Če niso spolovila v redu, je dotično živinče za razplodbo malo sposobno, da, pripeti se celó, da je popolnoma nerodovitno. Bik bolnih ali pomanjkljivih spolovil je za pleme malo vreden, ali pa prav nič. Kakšna je mošnja dobrega plemenjaka? Mošnja rodovitnega bika je velika, trda in gladka. Na 120. strani „Domačega Živinozdravnika“, ktereга je izdala družba sv. Mohorja v Celovcu, je opisan kužni izpuščaj, kteri se pojavlja semtertja na žili bikov in

žrebec, kakor tudi v sramnici ženskih plemenskih živalij. Na žili, oziroma v sramnici se prikažejo majhni mehurčki, ki sčasoma popokajo ter se izpremené v majhne gnojne ranice. Ta nalezljivi izpuščaji ne škoduje sicer mnogo, ali vendar niso biki tako dolgo za pleme, dokler se ranice popolnoma ne zacelijo, kar se zgodi navadno v 2—3 tednih.

Kadar kupujemo takšnega bika, ki je že skakal, prepričajmo se po mogočnosti o njegovi rodovitnosti. Čim več pripeljanih mu krav je obrežil, tem sposobnejši in tem boljši je za pleme. Na samo skakanje se ni mnogo zanašati, ampak treba je poznati učinke; zakaj mnogi plemenjaki plodé sicer iskreno, ali vendar ne oplodé, kar je živinorejcem v precejšnji kvar. Toda resnici na ljubo moramo priznati, da niso vselej samci krivi, če se samice niso ubrežile.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 150. Pognojil sem kos njive s Tomasovo žlindro in s kalijsko soljo ter vsejal turščico. Uspeh je bil dober, vendar ne tolik, kakor sem pričakoval; menda zato, ker sem zelo pozno gnojil. Sedaj mislim ondi sejati zimski ječmen, in vprašam, če bo ta gnoj še zadostoval, ali naj zopet gnojim s hlevskim gnojem? (I. N. v Št. P.).

Odgovor: Ne vemo kakšnega uspeha ste pričakovali, opozoriti Vas pa moramo, da Vam ti dve gnojili ne moreta sami pomagati, če ni v zemlji tudi dušika. Na Vaše vprašanje ne moremo naravnost odgovoriti, ker ne vemo, v kakšnem stanu je sploh njiva. Morda je v njivi vsled spomladanskega gnojenja še dovolj fosforove kiseline in kalija, a bržkone bo premalo dušika, kterege morate dodati ali s hlevskim gnojem ali pa spomladi s čilskim solitrom, kakor je popisano v spisu „Kako gnojiti ozimino,“ ki je prijavljen v tej številki. Omeniti je, da se učinek umetnih gnojil pred vsem kaže v teži žita, zato pride oni gospodar pri porabi umetnih gnojil na dober račun, ki prodaja žito na vago, in ne na mero.

Vprašanje 151. Ktere tropine so boljše za napravo petijota, od belega ali od črnega grozdja? (I. Z. pri Sv. T.).

Odgovor: Barva grozdja nima na tropine nobenega vpliva. Čim boljše je grozdje, t. j. čim več ima sladkorja, čim manj so stisnjene tropine, tem boljši petijot se naredi. Najboljši petijot se naredi iz tropin prav sladkega grozdja, ki niso bile preveč stisnjene, na katerih ni vino kipel in torej niso izlužene.

Vprašanje 152. Ali je žaganje kaj vredno gnojilo za travnike? (U. s. v Lj.).

Odgovor: Žaganje ima pač redilne snovi v sebi, a potreseno po travniku se dolgo časa ne razkroji, zato nima kot tako nobene gnojilne vrednosti. S pridom se da žaganje porabiti za mešanec, če se pomešano z drugimi odpadki pridno poliva z gnojnicami in na leto večkrat premeče. Na takem mešančevem kupu žaganje segnije in se spremeni v prav dobro gnojilo, in sicer tem prej, kolikor manj smolnat je bil les, iz kterege je žaganje.

Vprašanje 153. So li buče dobra krma za molzne krave in ali ne narede mleka prevodenega, kakor se pri nas trdi? (I. R. v Š.).

Odgovor: Buče so jako dobra krma tudi za molzne krave, ker imajo v sebi mnogo jako lahko prebavnih redilnih snovij. Buče je zrezane pokladati, peške, ki so zelo redilne, pa zdrobljene vmes mešati. Buče so zelo vodene in bi same pokladane dajale res vodeno mleko, to se pa tako ne zgodi, saj se poleg njih morajo še druga krmila pokladati.

Vprašanje 154. Imam pašnik, na katerem raste obilo gladeža, kterege bi rad zatrl. Kako se zatre gladež; ali morda pomaga gnojenje z umetnimi gnojili, ker bi s hlevskim gnojem radi prevelike strmine ne mogel gnojiti? (T. T. v L.).

Odgovor: Gladež se razmnožuje s koreninami in se more zatreti le, če se izkopava. Gnojenje Vam ne bo pomagalo. Sicer pa gladež na pašniku ni tako zelo škodljiv; saj mlado rastlino vse živali prav rade jedo.

Vprašanje 155. Če dobimo pravico vino točiti pod vejo, dobimo to pravico le za na prostem ob semnjih in cerkvenih shodih. Zaradi mraza, slabega vremena itd. pa to večkrat ni mogoče, zato vprašam, kam se je obrniti, da dobim pravico doma pridelano vino v hiši potočiti? (A. S. v B.).

Odgovor: Zvrševanje pravice vino pod vejo točiti je na Kranjskem urejeno z naredbo c. kr. namestništva z dne 11. avgusta l. 1853., dež. zak. št. 181., ter slove §. 1.: „Krmariti, to je, vino in jabolčnik pod nebom v za to napravljenih lopah (utah) točiti, je samo na semnjih, žegnanjih in drugih javnih obhajbah, pri katerih se več ljudstva nabira, in sicer samo v takih krajih pripuščeno, kjer ni ali čisto nobene gostilnice, ali pa kjer že obstoječe gostilnice ljudstvu ne zadoščajo, kterege se ondi v takih priložnostih več snide.“ — Iz tega morete posneti, da z nobeno prošnjo nič ne dosežete, dokler velja ta naredba.

Vprašanje 156. Ali je tršno listje pripravna krma za goved in ali je to listje, poskropljeno z galico in z apnom, škodljivo? Ali bi obiranje listja ne škodovalo? Kako je pripraviti tršno listje za krmo? (A. K. v P.).

Odgovor: Tršno listje je dobra krma za goved, seveda ne samozase, temveč pomešano z drugo klajo, na pr. s senom. Tršno listje je najbolje zeleno pokrmiti, in sicer sproti, kakor se obira poleti, ko se trte po predpisanem načinu obščipavajo. Da bi se pa več listja zaradi krme obščipalo, kakor pravilno oskrbovanje trte predpisuje, to ne gre, ker je korist neznatna proti škodi, ki se stem napravi. Škropljeno listje ni zdravo, ker vemo, da so bakrene spojine strup v živalskem želodcu; vendar nas skušnje uče, da se je tako listje brez posebne škode pokladalo. Vsekakor nam je pa biti previdnim. Na Tirolskem precej po trgatvi vse listje oberejo in je pokrmijo. Ovenelo in prebarvano listje, ki je že bolj ali manj suho, ima le majhno redilno vrednost.

Vprašanje 157. Ali so grozdne tropine porabne za krmo in kako se pripravijo v to svrhu? (A. K. v P.).

Odgovor: Grozdne tropine so že porabne za krmo, a se morajo poprej kuhati, ker imajo presne preveč alkohola v sebi in se težko prebavijo. Ker se pa iz tropin izplača žganje kuhati, zato jih je boljše tako porabiti, in šele žgane tropine pokrmiti. Žgane tropine so pa prav dobra krma, in se jih more pitalnim volom na dan dati do 20 kg. Molznim kravam se jih ne sme toliko pokladati, močno brejim pa najboljše nič, ker tropine vsled njih rudninske vsebine lahko slabo vplivajo na spolovila.

Gospodarske novice.

* Močnih krmil družba letos ne bo oddajala. S tem so preklicane tozadevne objave v zadnjih številkah „Kmetovalec“. Vzrok temu je požar, ki je uničil veliko tvornico za olje v Trstu, iz ktere smo dobivali vse vrste oljnih tropin. Od drugod oljne tropine naročati ne kaže, ker so cene previsoke, oziroma ker je vozina predraga. Za letos je to posebno škoda, ker bo silno primanjkovalo krme in bodo naši gospodarji prisiljeni marsikaj manjvrednega pokrmiti ter bi morali zraven kaj boljšega pokladati, na pr. oljne tropine. Od prvega vagona.

kterega smo dobili, imamo še kakih 20 stotov lanenih in kosovih tropin, ktere dobe tisti, ki se prvi zanje zglase.

* **Naročila na umetna gnojila**, zlasti na Tomasovo žlindro, prosimo nam pravočasno določiti, kajti letos dobiva družba Tomasovo žlindro večinoma iz Nemškega, ter vagon potrebuje cele tri tedne do Ljubljane; pozneje, ko bo promet večji, pa bo morda potreboval še več.

* **Podružnica c. kr. kmetijske družbe na Bledu** objavlja svojim udom, da ima zanje vedno v zalogi Tomasovo žlindro, a druga gnojila naj udje neposredno naročajo pri glavnem odboru v Ljubljani.

* **Premovanje govedl** bode meseca oktobra t. l., in sicer v ponedeljek 14. v Jeličnem Vrhu pri Idriji, v sredo 16. v Mokronogu in v četrtek 17. v Kranju. Podrobni program je objavljen med uradnimi vestmi te številke. Opozorjamo, da bode deželni odbor ob priliki teh premovanj nakupoval plemene bike in vrhu tega 8. oktobra v Ljubljani, dopoldne ob devetih na dvorišču podkovske šole na Poljanski cesti.

* **Gospodinjstva c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani** je sklenila svoj tretji letoletni tečaj dne 27. t. m. Prihodnji tečaj se prične 4. oktobra in je v zavod sprejetih 12 gojenk s Kranjskega, Štajerskega in Frimorskega.

* **I. državna razstava sadja in povrtnine** bo od srede, dne 2. oktobra, pa do torika, dne 8. oktobra t. l. na Dunaju v knežjem dvornem vrtu Schwarzenbergovem (Reinweg, 2, in Heugasse, 1). Ob tej priliki bode tudi kongres sadjarjev, in vrtnarjev, na kar opozarjamo prizadete kroge.

* **Premovanje konj** za leto 1901. se je vršilo meseca septembra. V nastopnih vrstah priobčujemo imena odlikovancev.

Pri premovanju z deželnimi darili v Bohinjski Bistrici 2. dne septembra so dobili: Prvo darilo v znesku 50 kron Lovro Zupan iz Savice, drugo darilo 40 kron Lovro Vojvoda iz Boh. Bistrice, potem Ivan Bricelj, Martin Dobravec in Josip Sodja vsi iz Češnjice po 30 kron. Nadalje Ivan Korošec iz Koprivnika, Josip Stare in Jakob Zupan oba iz Nomena, Ivan Malej iz Broda in Martin Hribar iz Češnjice po 20 kron.

Pri premovanju v Lescah 3. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Josip Rogač iz Lancovega 70 kron, Lovro Legat iz Rodenj 40 kron, Jakob Globočnik iz Spod. Otoka in Josip Mihelič iz Nož po 30 kron, Ivan Hudovernik iz Dovjega, Frančišek Koselj iz Smokuča in Josip Orevec iz Zatrnika po 20 kron, Josip Kolman iz Zapuž, Josip Mihelič iz Nož in Lovro Vojvoda iz Boh. Bistrice vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Andrej Jalen iz Hlebcev 50 kron, Martin Srna iz Zabreznice 40 kron, Matija Jerala iz Lepenc 30 kron, Matija Arh iz Bodeš 20 kron, Tomaž Metere iz Zabreznice, Jakob Preželj iz Polja, Ivan Rozman iz Zgor. Otoka in Josip Zupan iz Hlebcev vsak srebrno svetinjo; c) za eno- in dveletne žrebice posestniki: Josip Dornik iz Podhoma 30 kron, Luka Grile iz Zapuž in Ivan Sodja iz Gorjuš po 20 kron, Mihael Ambrožič iz Mojstrane, Anton Dežman iz Lesca, Vinko Jan iz Spod. Gorij, Ivan Olifčič iz Zgor. Otoka in Klemen Pretnar iz Kropivnika vsak srebrno svetinjo.

Prj premovanju v Kranju 4. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Ivan Jenko iz Spod. Brnika 70 kron, Ivan Čebašek iz Prebačevega 40 kron, Josip Barle iz Nakla in Ivan Mrkun iz Bašlja po 30 kron, Frančišek Kern iz Gorenj, Ivan Rozman iz Stražišča in Ivan Stare iz Spod. Brnika po 20 kron, Ivan Kepec iz Podreč in Jakob Primožič iz Sv. Križa vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Jakob Gros iz Besnice 50 kron, Lovro Kallmann iz Brega 40 kron, Ivan Cuderman iz Pre-

doslja 30 kron, Mihael Jereb iz Spod. Brnika srebrno svetinjo; c) za eno- in dveletne žrebice posestniki: Frančišek Dolar iz Rupe in Jernej Pilar iz Rupe po 20 kron, Aleš Bergant iz Šenčurja, Josip Gros iz Kovora, Anton Jerala iz Tabora in Kristijan Zupan iz Prebačevega vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju v Kamniku 5. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Ivan Logar iz Vodice 40 kron, Frančišek Špenko iz Bukovce 30 kron, Ivan Omersa iz Lahovč 20 kron, Frančišek Osel iz Pristave in Ivan Plahuta iz Lahovč vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Ivan Debevec iz Polja 50 kron, Frančišek Bohinjec iz Zaloga 40 kron, Josip Bugar iz Zaloga 30 kron, Mihael Kimovec iz Most srebrno svetinjo; c) za eno- in dveletne žrebice posestniki: Matija Hubad iz Vesce, Josip Umek iz Podgorja in Mihael Zmrzlikar iz Kosez po 20 kron, Ivan Jaševc iz Volčjega Potoka, Marija Kržiž iz Mengša in Josip Kne iz Zaloga vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju na Vrhniki 6. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Ignacij Česenj z Broda 70 kron, Frančišek Mrak iz Plešivice 40 kron, Jernej Jeraj iz Sinjgorice, Frančišek Novak iz Plešivice in Ivan Oblak iz Vrhnike po 30 kron, Pavel Kušar iz Sinje Gorice, Frančišek Ogrin s Stare Vrhnike in Martin Pirc iz Matene po 20 kron, Jernej Dolinar z Dobrove in Jakob Modic iz Matene vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Pavel Kušar iz Sinjgorice 50 kron, Marija Sterle iz Matene 40 kron, Anton Gabršek z Matene srebrno svetinjo; c) za eno- in dveletne žrebice posestniki: Frančišek Pršin iz Bresta 30 kron, Jakob Modic iz Matene, Blaž Samotorčan iz Male Ligojne in Mihael Šemerl iz Sinjgorice po 20 kron, Ignacij Česenj z Broda, Josip Kavčnik iz Loga, Jakob Morel iz Hraš, Ivan Per iz Sapa in Frančišek Podlipec iz Male Ligojne vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju v Ribnici 7. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Josip Češarek iz Nemške Vasi 70 kron, Josip Košmrlj iz Retja 40 kron, Josip Verderber iz Kočevja 30 kron, Ivan Pelc iz Ribnice in Ivan Rigler iz Prapreč po 20 kron, Anton Grebenec iz Grebenov in Josip Zamide iz Male Gore vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Ivan Levstek iz Bukovce 50 kron; c) za eno- in dveletne žrebice posestniki: Frančišek Prijatelj iz Gorenje Vasi 30 kron, Frančišek Grebenc iz Velikih Lašič in Frančišek Perc iz Male Gore po 20 kron, Frančišek Pust iz Ribnice 18 kron, Jakob Češarek iz Dolenje Vasi in Josip Pugal iz Razplovega vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju v Trebnjem 13. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Frančišek Razdrh iz Temenice 70 kron, Alojzij Pavlin iz Trebnjega 40 kron, Josipina Hribar iz Velikega Gabra in Ivan Klemenčič iz Velike Loke po 30 kron, Ignacij Lindič iz Strelaca in Alojzij Bukovec iz Velike Loke po 20 kron, Matija Šalehar iz Blata in Anton Špendal iz Bišče Vasi vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Anton Svatan iz Cerovca 50 kron, Josip Ferlah iz Velikega Gabra 30 kron; c) za eno- in dveletne žrebice posestniki: Josip Kukman iz Gradenja, Frančišek Bizjak iz Skovca, Josip Bevec iz Kija in Josipina Hribar iz Velikega Gabra po 20 kron, Anton Godina iz Velikega Gabra, Frančišek Zupančič iz Trebnjega, Ivan Kern iz Dolenjevasi, Anton Bregar iz Planine in Frančišek Svetan iz Češnjice vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju v Št. Jerneju 14. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Ivan Strojnik iz Ostroga 70 kron, Josip Globelnik iz Škocijana in Martin Repšelj iz Št. Jakoba po 40 kron, Frančišek Colarič iz Št. Jakoba, Anton Majzelj iz Št. Jerneja in Josip Bučar iz Ostroga po 30 kron, Frančišek Repšelj iz Št. Jakoba, Ivan Seljak iz Dobrave, Josip Becele iz Pristavice, Alojzij Banič iz Smed-

nika in Matija Venè iz Zaboršta po 20 kron, Josip Cvelbar iz Mršče Vasí, Mihael Marinček iz Zupeče Vasí, Anton Jordan iz Ostroga in Josip Zalokar iz Vín vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Ivan Korinčič iz Čadraža 50 kron, Ant. Barborič iz Čadraža 40 kron, Ant. Bučar iz Kostanjevice 30 kron, Josip Jordan iz Prekope 20 kron, Anton Starec iz Koprivnika in Ivan Škorec iz Skopie, Peter Krhin iz Gradišča in Frančišek Kovačič iz Čadraža vsak srebrno svetinjo; c) za eno- in dveletne žrebce posestniki: Ivan Zevnik iz Skopie in Ivan Strojín iz Ostroga po 40 kron, Josip Gregorčič iz Grobelj, Mihael Žibert iz Račje Vasí, Frančišek Repšelj iz Št. Jakoba in Ivan Kuntarič iz Kostanjevice po 30 kron, Ivan Račič iz Gor. Skopie, Matija Starčič iz Skopie, Frančišek Turk iz Ostroga in Andrej Štritar iz Sv. Križa po 20 kron, Alojzij Marinčič iz Cerkelj, Mihael Marinček iz Zupeče Vasí, Frančišek Fabijan iz Gradišča, Frančišek Pavlin iz Vrha in Ivan Kerin iz Sv. Križa vsak srebrno svetinjo.

* **Enajsta konjska dirka v Št. Jerneju.** Ta dirka se je vršila 15. septembra po znanem sporedu. Dirkaló je vsega skupaj 33 konj. Uspehi so bili naslednji:

V I. oddelku, t. j. pri dirki tri- in štiriletnih kranjskih žrebcev in kobil (daljava 2400 m.) je prišel prvi na cilj Frančišek Završek iz Prekope v 6 m. 24 sek. (darilo 200 K), drugi Vinko Bon iz Št. Jerneja v 6 m. 30 sek. (darilo 50 K), tretji Frančišek Banič iz Šutne v 6 m. 32 sek. (darilo 25 K).

V II. oddelku, t. j. pri dirki starejših kranjskih žrebcev in kobil (daljava 2400 m.) je prišel prvi na cilj Alojzij Banič iz Smednika v 5 m. 58 $\frac{1}{2}$ sek. (darilo 100 K), drugi Anton Jordan iz Ostroga v 6 m. 7 $\frac{1}{2}$ sek. (darilo 50 K), tretji Ivan Vide iz Stare Vasí v 6 m. 30 sek. (darilo 25 K).

V III. oddelku, t. j. pri dirki konj brez razložka starosti in spola (daljava 2400 m.) je prišel prvi na cilj Ivan Kovačič iz Gor. Mahorovec v 6 m. 5 sek. (darilo 100 K), drugi Ivan Rebselj iz Škocijana v 6 m. 12 sek. (darilo 50 K), tretji Frančišek Tratnik iz Št. Jerneja v 6 m. 16 sek. (darilo 25 K).

V IV. oddelku, t. j. pri gosposki dirki s parom konj (daljava 2400 m.) je prišel prvi na cilj Vincencij Bon iz Rake v 6 m. 29 sek. (srebrnina v vrednosti 100 K).

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Program delitve premij za govejo živino, ki bo

v ponedeljek 14. oktobra t. l. v Jellónem Vrhu pri Idriji za okrajno glavarstvo logaško, v sredo 16. oktobra t. l. v Mokronogu za okrajno glavarstvo krško in v četrtek 17. oktobra t. l. v Kranju za okrajno glavarstvo kranjsko.

C. kr. kmetijsko ministerstvo in deželni odbor kranjski sta na predlog c. kr. kmetijske družbe kranjske dovolila, da se napravijo gorenje delitve premij za govejo živino, ter sta v ta namen dovolila potrebni denar.

Namen razstavam in delitvi premij je:

- Da se živinorejci teh okrajev s primerjanjem goved vzpodbude za napredek živinoreje in se o nji pouče,
  - da se razvidi uspeh, ki se je zlasti z deželno in z državno podporo dosihdob dosegel pri reji naše domače goveje živine.
- 1.) Pravico do premij imajo vsi živinorejci imenovanih okrajnih glavarstev.

2.) Do 10. ure dopoldne mora vsa živina biti na mestu razstave, in sicer posebej junci, posebej telice in posebej krave, za ograjo privezane. Vsak lastnik mora sam skrbeti, da ima njegova živina blapca ali deklo, ki jej streže.

3.) Da živina more postati deležna premije, mora najmanj že pol leta biti lastnina tistega gospodarja, ki jo razstavi. To mora razstavnik dokazati s spričalom svojega županstva.

4.) Možje, kateri bodo sodili o premovanju živine, se izbero po dotičnem predpisniku c. kr. ministerstva za kmetijstvo in se morajo ravnati po predpisih, za to določenih.

5.) Kdor je premijo dobil, se mora s posebnim pismom zavzeti, da spolni vse, kar veleva imenovani ministerski predpisnik, ter da obdarovano govedo najmanj eno leto obdrži za pleme.

6.) V razstavo se pripuščajo:

junci, ki so $\frac{1}{2}$ do 3 leta stari,

breje telice, ki so najmanj 2 leti stare,

molzne krave, ki so imele eno, dve, tri, štiri ali kvečjemu 5 telet.

Goved sme biti izvirnega marijinodvorskega, muriškega, belansko-pingavskega plemena in pa domača živina, mešana z zgoraj imenovanimi 3 rodovi ali pa tudi z drugimi zlahtnimi rodovi, ali pa tudi čisto domača živina.

7.) Za lepo živino so določene naslednje premije:

I. Za bike 8 premij, in sicer ena 50, dve po 30 in pet po 20 K.

II. Za krave 6 premij, in sicer ena 40, ena 30 in štiri po 20 K.

III. Za breje telice 6 premij, in sicer ena 40, ena 30 in štiri po 20 K.

Opomnja: Ob priliki tega premovanja bo deželni odbor kranjski po svojem zastopniku nakupoval za pleme sposobne čistokrvne bike pingavske (cikaste) ter murbodenske ali muricodolske (sive) pasme. Kupovali se bodo 1 $\frac{1}{2}$ do 2 leti stari biki, in sicer eno uro pred premovanjem.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 15. dne septembra 1901.

Oton pl. Detela s. r.,
predsednik.

Gustav Piro s. r.,
ravnatelj.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Dovjem, ki bode v nedeljo, dne 13. oktobra 1901 ob pol ene popoldne na domu podružničnega načelnika.

S P O R E D :

1. Poročilo načelnikovo.
2. Razni nasveti in predlogi.
3. Volitev novega odbora in načelnika.

Opomnja. Ako zbor ob določeni uri ne bode sklepčen, se bode zborovanje vršilo ob eni, ne glede na število udeležencev.

Dovje, dne 14. septembra 1901.

Ivan Brence, načelnik.

Listnoca uredništva.

U. S. o Lj. Da na Vašem vrtu drevje ne uspeva, je vzrok utrujena zemlja, zlasti pomanjkanje rudninskih redilnih snovij in prav gotovo tudi — pomanjkanje zraka, ki je posledica zidovja in hiš, ki obdajajo Vaš vrt.

A. K. v B. Bolezen, ki vedno napade Vašo mlado goved, more določiti le živinozdravnik, ki pogiblo žival raztelesi. Kadar bo vrsta bolezi dognana, ne bo težko najti sredstva proti njej.

A. P. v L. To je gotovo, da se da lanski mošt, ki ima okus po sodu, mešati z letošnjim, a s tem tudi zadnjega pokvarite, zato Vam tega ne svetujemo.

Št. Z v K. Sosedu ne morete braniti tamkaj živino goniti, koder sami priznate da je opravičen voziti.